



ПОЗОРИШТЕ.



УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ми смо у овоме листу г. 1881. донели преглед целог рада нашег народног позоришта од године 1879. до 1881., а сада, да не прекидамо тога прегледа, саопштавамо тај рад од то доба до 1. јула 1883., као до дана докле траје прорачунска година позоришна.

Скупштини позоришној, која је била 22. јуна 1882. г., поднео је начеоник „друштва за српско народно позориште“ др. Лаза Станојевић овај извештај о раду народног позоришта од 1. маја 1881. до 1. маја 1882. године:

„Славна скупштино! Многоштована господо! Ко се од нас не сећа веселим срцем оних лепих и светлих дана пре дваестину година, кад се овај наш просветни завод стварао, и ко од нас неће у исти мах с болом у души помислити на данашње стање нашег позоришта?! Тек мрва времена наспрам небројених векова, па каква грдна разлика! Онда је владало чисто одушевљење, непомућена свест и драговољно прилагање на олтар просвете, на ово позориште. А данас? Данас је овладала у свима слојевима народа нашег права апатија. Равнодушност, немар и нехат захватио је дубока корена не само у народу него и у нашој интелигенцији ван овога завода, па и у самим члановима друштва овог опажа се, да неки не одговарају тачно дужностима и обвезама својим. Куд нас то може одвести? Је ли то одушевљење, кад се наша овдашња интелигенција и најотменије грађанство неће да упише у ово друштво, ни онда кад им се иде на ноге и моли?! Истина, да су настала тешка времена, али ни нама нису златна, а ми апелујемо тек на оне, о којима смо уверени да могу, само ако имају искре осећаја према овом заводу. Та дигло само 3 ф. годишња прилога, па бришу са чела толиких одличних наших мужева љагу немара пред лицем народа и овога друштва.

Та у самом Н. Саду, где има нешто преко 50 чланова, могло би бити олако још 100 њих, да је среће и добре воље. Кад отворимо списак чланова „друштва за срп. нар. позориште“, видићемо, да губимо сваке године подоста чланова које смрћу а које исељавањем, који се губитак врло слабо новим члановима попуњава, тако, да можемо лако доћи у тај немио положај, да нећемо, по садашњем уставу нашем, моћи главне скупштине ни држати, него ћемо морати устав мењати, што опет по сам наслов завода не би можда било корисно.

Даље разлагање могло би нас одвести сувише далеко, с тога прекидам овде, и апелујем још један пут на родо- и често-љубље оних, којих се тиче. А ми, поштована господо, који смо одушевљени за напредак и опстанак овога завода, не малаксавајмо добром вољом, послужимо му и остајмо му и на даље прави пријатељи.

Оволико о том, а сад на саму ствар.

Као што је познато многоштованим члановима, заказана је била лањска главна скупштина друштвена за 27. јун (9. јул) 1881., али се иста није могла одржати, пошто се није искупио довољан број чланова, који се по §. 10. друштвеног устава изискује, него се скупштина састала тек 9. (21.) новембра 1881. Тој скупштини поднео је тадањи председник извештај о радњи друштвеној до 27. јуна, а ја сам ево слободан, да вам овде обележим и изнесем све главније моменте рада друштвеног од тог доба, па до сад.

Управни одбор имао је шест, економски одбор пет, а позоришни одбор четир седнице, у којима су свршивани редовни послови, који се тичу овога друштва. Осим тога главнији су послови ово:

Високо краљ. уг. министарство унутрашњих послова отписом својим од 19. марта ов. год. бр. 8744. одобрило је избор дра Лазе Станоје-

вића и А. Хаџића за начеоника и подначеоника друштвеног, али је том приликом замерило овоме друштву, да одступа од свога статута у погледу држања скупштине и држања распореда предмета. На тај приговор послао је управни одбор преко сл. варошког градоначелништва високом

министарству ради разјаснења ствари опширан и образложен обавештај, у коме је подробно изложено и доказано, да је друштво ово поступало у смислу свога устава и да није заслужило никаква прекора.

(Наставиће се)

БАЛКАНСКА ЦАРИЦА.

Мучно ли беше музама Мелпомени и Талији успети се уз Крстац и освојити за се једно скромно местанце на пољу цетињском, где је до јако само бог Марат владао неограничено.

Али времена се мењају. Храм Јанусов стоји већ од неколико година затворен и у Црној Гори. А Црна је Гора не само „јуначко гњездо“ него и „гај певача“ — као што нам се лепо каже у истој „Балканској Царици.“ Глас гусала песму је родио, песма је расла снажно и бујно, док није дорасла до — прве драме, прве трагедије црногорске, до „Балканске Царице.“

Није ово први пут што се дају позоришне представе на Цетињу. Било је тога већ неколико пута до сад.

Али је ово прво драматско дело црногорско, које је први пут на црногорској позорници прешло преко дасака што свет значе.

За то је ово у нас прави догађај.

Ваља га дакле забележити, а „Црногорка“ се поноси, да то може учинити на својим скромним страницама.

Не може овде бити збора о самој драми, која носи име „Балканска Царица.“ То дело још није свршено, оно није изашло на свет, оно је још у рукопису — неприкосновена својина узвишеног писца, над којом књижевна критика још не сме вршити својих права.

Ми ћемо овде да говоримо само о представи те драме. Представљала се до сад три пута: први пут у понедељник 2. јануара, за тим одмах су тра дан, а по трећи пут у уторник 10. о. м.

Представљало ју је: добровољно позоришно друштво читаонице цетињске. То друштво састављено је из самих дилетаната, којима су се, по одобрењу своје управитељке, придружиле на ту цел и две ученице из овдашњег женског института.

По суду свију слушалаца, па и најстрожијих

оцењивача, којима се укус развио на позорницама петроградским, бечким и париским, представа је испала, у целини узевши, неочекивано добро, неки веле управо сјајно. Главну улогу имали су г. Јов. Поповић-Липовац и гђца Софија Поповићева. Први је представљао Станка Црнојевића, личност, у којој је персонификовано зло начело издајства, развијено до највишег степена страшћу властољубља. Оно се одржава у пуној снази кроз целу драму, одолева иза кратке реакције и најтежим душевним утисцима и савлађује све перипетије у најмучнијој борби између љубави и — круне. Оно не пада ни пред Деаном (оличеним патриотизмом црногорским) ни пред Даницом (персонификацијом чисте љубави, облагорођене узвишеним домољубљем.)

Г. Јов. Поповић-Липовац показао се потпуно дорастао својој неблагодарној улози. На неким местима био је прави виртуоз. Младог кнежевића у пуној сили и снази младости, а распаљена с једне стране страшћу властољубља, с друге жаром љубави, умео је г. Липовац да представи управо вештачки. Из ока, с лица сева му страст; сваки покрет казује човека, ком се душевна равнотежа под навалом силних страсти и противоборних психичних елемената јако пошенула и испала из нормалне линије држања. Док му се на лицу зрцали страст љубави, док нам заносно описује лепоте свога завичаја, док нам уноси врлине јуначкога живота: ми смо очарани гледајући му на лицу и свима покретима јасно и верно изражени одсејај светлости душевне. Али нам протресе срч у костима, задркте у нама сви живци, кад видимо, како на то ведро небо млађане веселе душе на један мах црни демон издајства навуче густе облаке, те од оног ведрога лица Станкова не видиш већ ништа друго него посукнули облик, грчевито стегнуте мишиће, набрано чело, стиснуте и замућене очи.

(Наставиће се.)

Ж И С Т И Њ И.

ПОЗОРИШТЕ.

(Народно позориште у Загребу.) 17. јануара о. г. приказана је на загребачкој позорници нова драма Јулија Рорауера под насловом: „Олинта“. Није прошла ни година дана, од како је писац написао „Мају“, која му је стекла лепна гласа у нашем поворишном свету, а већ га ево видимо, где огледа срећу своју новим драмским производом свога ума. Садржај „Олинте“ није обсежан, него је епизодним приворима раширен на пет чинова. У „Олинти“ се догађа ово: Олинта је Шпањолка, а авала се у својој домовини Марта. На свом путу кроз Шпањолску, заљубио се у њу гроф Дурмитор, и, не познајући њен „предживот“, узме је себи за жену. Али повративши се у своју домовину (само, на жалост, не знамо, која је то домовина и где се збива цео догађај) нашао је дивну и честиту кнегињу Веру, којом се оженио, по што му је пријатељ доказао, да је Марта мртва.

У 1. чину видимо све особе, које су у драми. Већ у 1. чину појављује се и Олинта, као „славна и гласовита“, димондовица, разблудница, која је дошла да разори дурмиторову брачну срећу својим брачним уговором из Шпањолске. Она не ће да му прода ту исправу и његова писма, премда нам у 4. чину брат олинтин доказује, да је она само по његовој вољи дошла овамо, да од Дурмитора измами већу годишњу ренту. Жалосна Вера, коју муж нехотице напушта, долази инкогнито Олинти, те јој баца у образ реч „ништарија“, на што Олинта пред својим и вериним мужем тражи од потоњег, да је брани као своју жену од „своје метресе“. То је гром, који на свршетку 3 чина разорава брачну срећу верину и дурмиторову. То је и вршак те најефектније сцене „Олинте“, која је, изврсно приказивана, прва побудила опшINSTVO на живахије одобравање, док су прва два чина оставила гледаоце готово посве хладне.

У 4. чину после најбоље сцене, која је у драми, после сцене између Барнаве, „брата олинтина“ и Олинте, долази Вера, те савладавши и бол свој и понос свој, моли пропалицу жену, да се смилује бар њезином детету и да се одрекне правога имена њена мужа, по што се она с њим у Шпањолској под измишљеним именом венчала. Она то одбија, ма да Вера и на колена пред њом пада. Дурмитор, који у тај мах долази, сав сломљен и очајан, хоће да задави несретницу, која се усудила понизити његову жену, али га задржи Вера, рекавши му уједно, да се одлучила, и да ће њихово дете носити њено име. Радња петогачина догађа се на жељезничкој станици. Олинта се покајала, те долази да прода право на име своје оцу верину за годишњу ренту од 15.000 фор. Она потписује уговор и у великој тиради, у којој признаје, да никада није онако љубила, као што је сада видела да се љуби, измоли опроштај верин. Писма, која доказују, шта је и ко је, раздере и пада на колена пред Вером. Гроф Одо Дурмитор, дирнут болом и кајањем своје прве жене, баца у ватру исправу од ње потписану, која би је за увек срамотила, и прошапута реч: „Праштам ти!“

— Олинта задовољна и сретна тим, што су је подигли из блата, оде сломљена болом, желећи, покајана, свима само добро. У искреном разговору опростили су једно другом и Вера и Одо, те је наде, да ће се они још сретно састати у заједничком животу. Влак одјури, а барон Ван дер Хел дотрчи узбуђен к Дурмитору и његову пријатељу, те им јави, да се догодила ужасна несрећа. Олинта се баčila на пругу, те је локомотива смрвила. За Ода је та жељезница постала жртвеник прве љубави, преко кога не сме да иде, те ће чекати док се сагради друго жељезничко крило, којим ће моћи „около“ доћи до своје Vere.

Пред посве пуним гледалиштем приказивало се, с неким изнимкама, доста добро. Веће улоге биле су у правим рукама, док су мађијски обрађене партије приказивали невестити и неокретни почетници веома неспретно. Треба само да напоменемо г. Сама, који с грофом Состеном апсолутно није знао шта да почне. Олинту је приказивала гђа Ружићка-Строцијева, којој завољу као да је читава „Олинта“ и написана. Све стране развратне жене, која хоће да страсно љуби, а не може, јер је скроз и скроз поварена, жену цуну научених тирада, између којих гдегде ипак провирује и остатак срца, приказала је гђа Ружићка-Стрози вештином, која нам је позната из пређашњих њених сличних партија и која је ваљда и спасла рорауеров комад — бар за време.

Г. Фијан у партији грофа Дурмитора, о којој се не може рећи, да је сретна и симпатична фигура (ако је у опште и икоја фигура у „Олинти“, можда осим Vere, симпатична) није био ни више ни мање, но што му је писац прописао. Ми и сумњамо, да ли би се дало глумачком вештином попунити оно, што није из пишчеве руке изишло потпуно.

Улоге гл. Љуштуре, коју је приказивао г. Савић, и Саламона Сајфенштајнера, коју је приказивао г. Сајевић, биле су посве добро решене. Само је потоња за саму драму посве сувишна. И г. Симић приказао је добро кнеза Боротина, само бисмо тражили од њега у трећем чину мало више осећаја родитељскога, место поноса кнежевскога. Г. Милан, као барон Ван дер Хел беше веома добар — улога као створена за њега. Претихо изговарање, које је код г. Милана прешло донекле у обичај, није јуче сметало равумевању, јер се синоћ тога чувао. Хвала му за то. И г. Анић није био лош као пл. Орбан.

Имамо још споменути г. Мандровића, који је у малој улози Барнабе створио ремек-дело. Четврти чин, да није Барнаба био у његовим рукама, не би ни могао бити могућан. Напомињемо и гђицу Грбићеву, којој смо веома захвални, што је омогућила представу, ма да још није дорасла, да прикаже онако велику и тешку партију, као што је Вера

Н.

Издаје управа српског народног позоришта.



СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

1. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 22. ЈАНУАРА 1884.

ПРВИ ПУТ:

СЕОСКА ДОЛА.

ПОЗОРИШНА ИГРА С ПЕВАЊЕМ У 3 ЧИНА, НАПИСАО Е. ТОТ, ПРЕВЕО И ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ УДЕСИО С. ДЕСКАШЕВ, МУЗИКА ОД Д. ЈЕНКА.

О С О Б Е:

Павле Поповић	Милосављевић.
Милан } његова деца	Барбарић.
Босиљка }	Љ. Динићка.
Ленка, сироче, под надзором поповићевим	Л. Петровићева.
Стеван Драгић	Марковић.
Јелка Чизмићева	С. Димитријевићка.
Смиљанић	И. Станојевић.
Смиљанићка	Т. Брашованова.
Пела, имућна жена у селу	Ј. Добриновићка.
Окружни комесар	М. Суботић.
Панта Букало, певац	Димитријевић.
Мита Крадић, ноћни стражар	Ружић.
Крадићка	Д. Ружићка.
Марко Вајс, крчмар код „макове седмице“	Лукић.
Први } циганин	Б. Рашић.
Други }	Љ. Станојевић.
Јован, слуга код Поповића	Динић.

Сељаци, сељанке, Цигани.

Догађа се у једном селу у Бачкој. — Други чин збива се две године касније после првог.

У уторак 24. јануара први пут: „НАШЕ ЖЕНЕ“. Шаљива игра у 5 чинова, написао Мозер и Шентаи, превела Персида Пинтеровићева.

Ко од наших поштованих претплатника жели своја места задржати за ову представу, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдаље до 12 сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.